

Herkül Millas: Demokrasi-dışı Rejimler

Millas'ın 'Azınlıkça' (Gümölcine) ve 'Agos' (İstanbul) için ALGI(LAMAK) yazısıdır. 15 Nisan 2016.

Demokrasi-dışı Rejimler

Balkanlarda yaşayan birinin hayatının bir döneminde demokrasi-dışı bir rejimde yaşaması çok muhtemeldir. Bu ihtimal bazı coğrafi yörelerde daha yüksektir, bazılarında daha düşük. Örneğin Afrika, Orta ve Güney Amerika, Asya ülkelerinde bu risk genel olarak daha yüksek, batı Avrupa, kuzey Amerika ve Avustralya gibi bazı yörelerde daha düşüktür. Ama bu risk, az veya çok, her yerde vardır.

“Demokrasi-dışı rejimler” çeşitlidir. Otoriter yaklaşımdan sert diktatörlüklere uzanan bir çeşitlilik söz konusu. Bazıları kalıcı ve uzun sürelidir. Bazıları ortalığa “çeki düzen” verdikten sonra siyaseti sivillere devreden tiptedir. Türkiye'deki askeri “müdahaleler” bu türdendi. Kimileri halka rağmen yapılabilir, kimileri “halkla birliktir ve halk için”, kimileri ihtilalle, kimileri seçimle. Örnek

olarak sırasıyla şunlar hatırlatılabilir: İspanya'da Franko, sovyet tipi komünist girişimler, Kuba'da Kastro, Almanya'da Hitler.

Geçmişe genel olarak bakınca bu alanda kendimi oldukça şanslı sayıyorum. Burada bu konudaki bazı düşüncelerimi aktarmak istiyorum. 12 Mart'tan iki hafta önce Türkiye dışına çıkmıştım. Dönmedim. Böylece bu darbe süresini atlattım. Ama 1971-1974 yıllarında Yunanistan'da albaylar cuntasını kaçınamadım. Tabii bu cuntanın yıkılışını ve demokasinin yeniden kuruluşunu yaşadım. Bu da baskının akabinde yaşanan hoş bir deneyim oluyor. Demokrasiyi kesintisiz yaşamış olan insanlar bunun hoş tadını bilemez! 12 Eylül'ü de yaşamadım, çünkü yine yurt dışındaydım.

Bu siyasi dalgalanmalar şaşırtıcı değil. Bu coğrafyada sık görülmüştür. Demokrasi insanlık tarihinde gündeme geldiği ilk anından beri baskıcı rejim kavramı da bir antitez olarak gelişmiştir. Önce Genç Osmalılar, sonra Jön Türkler, daha sonra Marksist solcular, Kürtler hep yurt dışına kaçmışlardır, demokrasi-dışı rejimlerden ve baskılarından kurtulmak için. Sıra İslamcılara geliyor herhalde. Kimileri siyasi sığınmacı olarak, kimileri normal göçmen olarak, kimileri vatandaşlıktan atıldıkları için yurt dışına yaşamışlardır. Bu gelişmeler "demokrasi-dışı rejimlerin" sonuçlarındandır.

Ne yapılabilir?

Yurt dışında kalanların memleket özlemini bu tür rejimler doğurur. Yurt içinde kalanlar ise muhalif olmanın bedelini öderler. Ya muhalif olmayanlar? Onlar dert görmeyebilir. Demokrasi-dışı rejimlerin iyi ve hoş yanı yandaşlarına sağladığı avantajlardır. Belki üzerinde pek odaklanmadığımız konu budur. Önemli olan, baskıcı rejimin kime karşı baskıcı olduğunu saptamaktır. Çünkü kimi zaman bir baskıcı rejim, baskısını küçük bir gruba yöneltir. Bu durumda çoğunluk demokrasinin eksikliğini hissetmez. Hitler'in ne olduğunu tabii ki ilk önce Yahudiler, komünistler ve Çingeneler anlamıştı. Çoğunluk diktatörü alkışlıyordu. Bu yüzden rejimin özü nedir sorusunu kime sorduğunuz önemlidir. Adamına göre cevap da alırsınız.

Seçeneklerimiz nedir? İlk seçeneğimiz yurt içinde veya yurt dışında yaşamayı seçmektir – tabii böyle bir seçim yapma lüksümüz varsa. Yani özlemi yaşamayı veya riski üstlenmeyi seçebiliriz. Eğer "kaçmamaya" karar vermişsek yine de riskleri azaltmanın yolları, yani bir iki seçeneğimiz olabilir. Ama en başta dikkatle yapılması gereken rejimi doğru değerlendirmektir. Çünkü açıkça baskıcı olan rejimden daha kötü olanı, ikiyüzlü veya ikircikli olanıdır. İnsan aldanıp ifade özgürlüğü var varsayımıyla "suç" işleyebilir. Bu yüzden daha doğru diktatörlük olan rejimler en

iyileridir. Albaylar cuntası öyleydi. Onlar tutumlarını açıkça belirlediler ve insanlar da kararlarını alabildiler: kimileri mücadele etmeyi ve sonuçlarını üstlenmeyi, kimileri de siyasete hiç karışmayıp “normal” yaşamayı seçti.

Albaylar cuntası döneminde ben birkaç yıl siyasete hiç karışmadım. İki çocuk büyütüyoruz, tehlikeyi göze alamadık. Bu kararı aldırان başka önemli bir faktör risk/kâr oranının öngörüsüydü: risk büyük kâr azdı! Cuntaya karşı halk direnci hemen hemen hiç yoktu. Ben yansam da karanlıkların aydınlığa çıkma ihtimali çok küçüktü. Yani yel değirmenlerine saldıran bir Dok Kişot olabilirdim. Karar öyle alındı ve bu sürede tehlike içermeyen bir hobinin zevkini çıkardım. Bol bol şiir çevirileri yaptım. Pişman değilim. Normal bir hayat yaşadık, ben ve ailem.

Bu satırlar iki türlü okunabilir. Benim kastım pragmatik ve risk içermeyen seçeneklerimizi gündeme getirmektir. Farklı bir okuma, mücadeleden kaçan, ürkek bir insanın itirafları diye okumak da olabilir. Belki her ikisi bir aradadır. Belki öğütler yaşlılığın doğurduğu yorgunluğun veya tersine, bilgeliğin sonucudur. Sonunda okur kendi anlayışına göre değerlendirecektir yazılanları. Ben şu ünlü “ben yanmasam sen yanmasan” anlayışını biraz deşmek istiyorum.

Martir, kurban, şehit, gazi vb. olma anlayışı nedir? Demokrasi için mücadele, “aydınlık için kendini yakma” noktasına varmalı mı? Daha iyi bir yarın için ölmeye ve öldürmeye, hayatını mahvetmeye değer mi? Kimin içindir bu “iyi yarın”? Bizim ve yakınlarımız için olmayacaksa kimin için bu fedakârlıklar? Bunun cevabını aradığımda ya ahirete inanan insanların “kurban olma” tercihlerini veya şövayle hissiyatındaki romantikleri görüyorum. Yok olmada mistik bir çıkış arayan bir inanç ve bir kimlik.

Demokrasi mücadelesini “yanmak” olarak görmüyorum. Demokrasi geleneği olan ülkelerde demokrasi-dışı gidişe karşı mücadele de martir olmak olarak yaşanmıyor. İnsanlar demokrasi adına kendilerini yakmıyorlar. Normal hayatlarını sürdürerek dirençlerini de sürdürüyorlar. Tarih içinde inançları adına aslanlara yem olmuş insanlar, seve seve ölüme gidenleri biliyorum. Ama ben onlardan değilim. “Düşmana inat, bir gün daha yaşamak” anlayışı bana daha yakın. Kurtlar etrafta fing atarken insan kendini korumalı. Kurtlardan korkmamak pek akıl kârı değil. Kurtları yok etmenin yolu da korkmamak değil. Demokrasi mücadelesi demek ille de martir mertebesine ulaşmak değildir. Diktatörlüklerin genellikle bir miadı vardır. Bu sürede insan yaşamaya devam etmeli, diye düşünüyorum.

*

